

Adem KOŞKULU

Her Gün Tekrar Edilen Akşam Zikri

Ezan Çiçeği

Aslında bahse konu bitkiyi çok defa görmüşüm de çiçeklerle aram iyi olmadığı için dikkate almamışım. Bu vurdumduymazlık belki de ilkokul sıralarında öğrendiğimiz bilgilerle kesişmiş olabilir. Bitkiler karbondioksit salgıladığı için yanlarına pek yanaşmam. Ancak ezan çiçeği ile ilgili hatıram, benim bu kulaktan dolma bilgilerimi çürüttü. Şöyle ki; bir seyahat esnasında ikindi namazı için mola verdiğim bir mekânda namaz sonrası bir de çay içelim dedik. O esnada caminin imamı ile tanışmak nasip oldu. Beraber çay içerken hemen yanımdaki uçlarından tomurcuklaşmış çiçeğin ne olduğunu sordum. ‘ezan çiçeği’ olduğunu duyunca hayretle beraber bu ismi bizinkiler uydurmuştur diye önyargıda bulundum. Hoca kardeşimiz de benim pek ikna olmadığımı hissetmiş olmalı ki; akşam namazını da orada kılmam için beni ikna etti.

Hoca akşam için ezan okumaya gittiğinde ben çiçeğin başında bekliyordum. Ne zaman ki, Allahü Ekber nidası duyuldu, tomurcuklar kendine has bir ses ile bir iki saniye içinde açmaya başladı. Akşam ezanı bitene kadar o anki manzara müthişti! Bahçe bir anda sapsarı kesildi!... Bu çiçek yaz aylarında her gün ayrı ayrı tomurcuklarda açar ve ömrü, sabahın ilk ışıklarından itibaren önce kızarmaya daha sonra solmaya yüz tutarak bir gün sürer. Oradan bir kök alarak biz de bir yıl boyunca evimizin balkonunda yetiştirdik ancak açık alandaki hazzı vermedi. Şimdi mezkûr çiçek hakkında bitki bilimciler ne demiş bakalım.

Halk arasında “ezan çiçeği” olarak bilinen ve küpeçiçeğigiller familyasına (onagraceae) ait olan bitkinin bilimsel adı *oenothera biennis*'dir. Yakıotugiller (onagraceae) familyasının *oenothera* cinsini oluşturan bitkilere, genel olarak ‘çuha çiçeği’ denir. Ancak bunların gerçek çuha çiçeği (*primula*) ile bir ilgisi yoktur. *Oenothera* cinsinin bazı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilir ve yüz kırk beş kadar türü vardır. Çoğu sarı çiçek açar, pembe, beyaz ve mor renkli çiçek açan türleri de vardır. Anavatanı Kuzey Amerika ve Meksika'dır. Çoğu çiçeklerini akşam açar. Kokulu ve çiçeklidirler.

Yurdumuzda daha çok *oenothera* türleri süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir. Parlak sarı çiçekleri olan, çok yıllık, limon kokulu bir bitkidir. Çiçeklerini akşam üzeri, ezan okunurken açması nedeni ile ülkemizde ezan çiçeği ya da akşam çiçeği denir. Bitki çiçeklerini ikinci yılında rozet şeklindeki yapraklarının arasından yükselen boyu bir buçuk metreyi bulan gövdelerinin ucunda açar. Akşam açan çiçekler, sabah güneşin yükselmesi ile solar, ömrü bir gündür. Haziran ayından Eylül ayına kadar çiçeklenir. Yurdumuzda doğallaşma eğiliminde olan bir bitkidir. Eşek otu, gece mumu, akşam çiçeği gibi adlarla da tanınır.

Kuzey Amerika'da doğal olarak yetişen *oenothera biennis*, on yedinci yüzyılda Avrupa'ya getirilmiş ve daha sonra Avrupa ve Asya'da yayılarak birçok ülkede doğallaşmıştır. *Oenothera biennis*, güneşli yerleri ve geçirimli, nemli toprakları sever. Toprak bakımından seçici değildir, hatta verimsiz topraklarda bile rahatlıkla yetişir. Soğuğa, sıcağa ve kuraklığa dayanıklıdır. Oldukça fazla yer kaplar ve bu nedenle dikilirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Yaprakları çiçek açmadan önce sebze olarak yenir, aynı zamanda tıbbi bir bitkidir. Tohumla, çelikle ve ayırma ile üretilir. Eski zamanlardan beri, Kuzey Amerikalı şifacı Kızılderililer tarafından, kaynatılarak, yaraları iyileştirmek için kullanılıyor. Ezan çiçeği öz yağı, yağlı asitler, özellikle vücuda çok gerekli olan gama linolenik asit (GLA) açısından zengindir. Bu yağın nemlendirme özelliği olağanüstü, egzama ve sedef hastalığına iyi geldiğine inanılır.

Ezan çiçeği huni şekline benzer ve ince yapılıdır. Çiçekleri parlak sarı-turuncu rengindedir. Tomurcuk renkleri, sarı-turuncu rengindedir. Yaklaşık bir metre boyundaki ezan çiçeği, akşam ezanı okunana kadar yeşil yapraklarıyla üzerinde hiç çiçek olmayan bir çalılığı andırırken, ezanın okunmasıyla önce tomurcuklarını patlatır, ardından sarı renkteki çiçeklerini açar. Ezan çiçeği, bu özelliğiyle adeta görsel bir şölen sunar. Sabah ezanına kadar hoş kokulu sarı çiçeklerini üzerinde taşıyan ezan çiçeği, sabah ezanı öncesi çiçeklerini kapatır. Bir günlük olsa da bol tomurcuk verdiği için problem olmaz. Baharda rozet biçimi etli ve tüylü yaprakların ortasından uzun bir sap çıkarır. Gün boyu güneş gören ve çok fazla iklim ve toprak ayırt etmeyen ezan çiçeği, Mayıs ve Ağustos ayı sonuna kadar çiçeklerini açar.

Ezan çiçeğinin faydaları nelerdir? Ezan çiçeğinin kullanıldığı yerler başlıca, regl döneminde görülen gerginlik, baş ağrısı, huzursuzluk, karın ağrısı, kan basıncının düzenlenmesi gibi birçok zengin içeriği bakımından şifa dağıtır. Dikkat dağınıklığına iyi olan ezan çiçeği, egzama yaraları geçirme özelliğine sahiptir. Ayrıca saç dökülmesi, cilt kuruluğu ve romatizma ile alakalı eklem ağrılarından kaynaklı şişliklere yararı oldukça büyüktür. Cilt üzerinde bazı hastalıklarda bitkiden üretilen yağ, harici olarak cilt üzerine sürülebilir. Kapsül şeklinde tedavi amaçlı kullanılır. Doğal ürün olduğundan dolayı eczanelerden satın alınabilir. Özellikle hamilelerin dikkatle kullanması gerekir.

Ezan çiçeği yağından elde edilen lipid bileşeni nedir? Şifalı bitkiler arasında bulunan ezan çiçeği, yağ asitleri ve dokularda oluşan kökeninde yağ maddesi içeren çeşitli türevleri bulundurur. Biyolojik olarak birçok etkileri mevcuttur. Bazı organların dokularında bulunurlar. Bunlardan bazıları, akciğer, merkezi sinir sistemi, karaciğer vb. dokularda varlıkları olan damar genişletici etkiye sahiptir. Ezan çiçeği ana maddesi olarak kabul edilen lipid bileşeni, eksikleri birçok hastalığa neden olur. Mesela, fizyolojik unsur bozuklukları, cilt üzerinde nem kaybının yaşanmasına, egzamaya bile yol açarlar.

Sonuç olarak, bitki ve hayvanların her türlü faaliyetlerinin zamanlamasını belirleyen, dolayısıyla hepsini, bilgisi ve denetimi altında bulunduran biri vardır. Rabbimiz her yerde yaratılış güzelliklerini, mahlukatının ihtiyaçlarına nasıl cevap verdiğini, düşünen ve görenlere böyle gösterir. Bir ayette; “Bitki ve ağaç (O’na) secde etmektedir” (Rahman Suresi, 6) buyurulmuş olması bu açıdan dikkat çekicidir. Yaratılan her şey, üzerinde görünen ve onu diğerlerinden ayıran özellikleriyle bize bir şeyler söyler. Yeter ki, bakmaktan öte gören gözler, işitmekten öte duyan kulaklar olsun. Bu açıdan çiçekler, O’nu bize hatırlatan manalı birer kelime, birer mektup olarak okunabilir.

Bkz.

<https://kadirbekci53.blogspot.com/2021/06/yalanci-cuha-cicekleri-oenothera.html> [Erişim: 03.11.2022]

<https://ziraatyapma.blogspot.com/2012/12/ezan-cicegioenothers-biennis.html> [Erişim: 03.11.2022]

<https://www.bunubiliyormuydunuz.com/2017/03/ezan-cicegi-gece-mumu.html> [Erişim: 03.11.2022]

zaferdergisi.com/makale/12883-kulagi-ezanda-olan-cicek-ezan-cicegi.html [Erişim: 03.11.2022]